

אליהו פבטר

שערים לעיקרי האמונה

שלמות
הקבלה
והמסורה

מוסד הרב קוק • ירושלים

שערים לעיקרי האמונה

שלמות הקבלה והמסורה

ביאור עיקר האמונה בתורה מן השמיים
על-פי דברי חז"ל ורבותינו הראשונים והאחרונים

אליהו ליב באאמו"ר הרה"ג ישראל יצחק פכטר שליט"א

הוצאת מוסד הרב קוק • ירושלים

החיבור התלבן בין כתלי בית המדרש

מִזְא תֵּיִם

"International AAE inc"

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע,
לסדר או לקלוט בכל דרך ובכל אמצעי אלקטרוני אופטי או מכני
או אחר — כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה.
שמוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט
אלא ברשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

©

כל הזכויות שמורות למוסד הרב קוק, ירושלים תשפ"ג
Copyright by Mossad Harav Kook, Jerusalem 2023

דפוס וכריכה: הכריכיה א. י. בע"מ

Printed in Israel

מיסודו של רבינו הגדול רשכבה"ג הגאון רבי אהרן חיים הלוי צימרמן זצוק"ל

ראש הישיבה
הרב שניאור פוטש
RABBI SHNEOR POTASH

ישיבת
חכמי ירושלים
CHACHMEY YERUSHALAIM

בס"ד

אני מכיר את ידידי בן אחותי הרה"ג חו"ב צמ"ס מעמיק ומחדש חדו"ת מוכתר במידות טובות איש האשכולות הרב אליהו ליב פכטר שליט"א בן ידידי גיסי הרה"ג ישראל יצחק פכטר שליט"א, שהוא מחשובי הלומדים החובשים את ספסלי הישיבה הקדושה, ויגע ועמל הרבה בתורה ועל דברי רבותינו בענייני עיקרי האמונה, וגם יגע ועמל הרבה על דברי מרן זקנינו רבן של ישראל זללה"ה (שכתב הרבה בעניינים אלו), ועכשיו הוא מוציא לאור חלק ראשון מפרי עמלו לבאר עיקרי האמונה בתורה מן השמיים, והכל עשה בסידור נפלא ובחכמה גדולה.

ובוודאי שיהיה לתועלת גדולה, וכמו שכבר כתב דודי זקני מרן רבן של ישראל רבינו ברוך בער לייבוביץ' זללה"ה בעל הברכת שמואל, שעיקר מלחמתו של היצר בזמן האחרון הוא בענייני האמונה, ועל זה בא חבקוק והעמידן על אחת, וצדיק באמונתו יחיה (והובאו דבריו על ידי המחבר שליט"א בתחילת הספר עין שם).

ובעזרת השם יזכה לחבר את שאר החלקים לשמחת לבב אוהבי התורה, וילמדו בהם הצמאים לדבר ה' ותתרבה הדעת, וחפץ השם בידו יצלח.

הכותב לכבוד למדי התורה,

שניאור זלמן פוטש.

תוכן

14	הקדמה	
25	תורה שבכתב ותורה שבעל-פה	חלק א
	ההכרח בתורה שבעל-פה > חלקי תורה שבעל-פה > כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש > לא תסור > דרבנן > גזירת הכתוב, חוק > הגיון אוניברסלי	
63	דיני שמיים ודיני אדם	חלק ב
	דיני שמיים ודיני אדם	
85	חתימת התלמוד – סך כל התורה שבעל-פה ...	חלק ג
103	אמונה בתורה מן השמיים	חלק ד
	תקפותה הרציונלית והאוידנטית של האמונה במתן תורה מן השמיים לעומת האמונה התפלה של מאמיני העבודה זרה > עיינו ראו ולא זר > התורה עצמה מוכיחה על מקורה האלוקי	

הקדמה

אודה לא-ל עליון על שברוב רחמיו וחסדיו זיכני להשלים חלק ראשון בביאור עיקרי האמונה על פי דברי תורתנו הקדושה, כמתבאר בדברי חז"ל ורבותינו הראשונים והאחרונים.

על ידיעת יסודי האמונה כתב זקני, הגאון האמיתי מרן רבן של ישראל רבנו אהרן חיים הלוי צימרמן זצוקללה"ה, בספרו 'תורה לישראל':

"יסודי האמונה פשוטים הם ואי-אפשר לשום בר דעת להרהר אחריהם אם רק שכלו ישר ולא נתעקם בסבך מחשבות פתלתלות. יש לתהות על מצב נפשו של הכופר בעיקר שטחו עיניו מראות דברים פשוטים כאלה הטבועים בתבונה האנושית ואין בן דעת ראוי להרהר אחריהם."

והנה, בין יסודי האמונה שמנה הרמב"ם, בהקדמה לפרק 'חלק', היא האמונה בתורה מן השמים:

"היות התורה מן השמים. והוא שנאמין כי כל התורה הזאת הנתונה ע"י משה רבנו ע"ה, שהיא כולה מפי הגבורה. כלומר, שהגיעה אליו כולה מאת ה' יתברך, בעניין שנקרא על דרך השאלה "דיבור" [...] וכמו כן פירוש התורה המקובל גם כן מפי הגבורה."

וכן:

"התורה הזאת מועתקת מאת הבורא השם יתברך לא מזולתו. ועליה אין להוסיף וממנה אין לגרוע לא בתורה שבכתב ולא בתורה שבעל פה."

חיים אנו בדור המקדש את הכפירה בסמכות, ודוחה מכל וכל את האמונה כאמצעי להכרה באמת, נבוכי הדור תוהים על סמכות חז"ל מעבירי המסורה, על מקורה האלוקי של התורה - שבכתב ושבע"פ, ועל אמיתות מסירתה מהקב"ה למשה רבינו ע"ה ולעם ישראל בהר סיני.

ספר זה, שהינו קצר הכמות ורב האיכות, יענה כנגדם דבר ברור, יעמיד את יסודי האמונה הללו על האמונה התבונית המקובלת על כל בעל שכל ישר, ויצביע על כך שקבלת סמכות חז"ל איננה קבלת סמכות שרירותית, אלא קבלת סמכות תבונית שאין אדם שלא יצא מכלל בן דעת שאיננו משתמש בה בכל רגע ורגע בחייו. כל המבקש אמת ללא כל פנייה, ימצא בו את מבוקשו.

אל ייפלא בעיני הקורא היאך הנחתום מעיד על עיסתו, כי ספר זה בלול אך ורק מקמח דברי רבותינו, אין בו דבר אחד שאמרתי מליבי, וכולו מיוסד על הררי קודש, דברי רבותינו הקדושים והטהורים.

ובאמת שכל מי שטעם מעט מטעם התורה וראה את גדולת מעבירי המסורה - רבותינו שבכל הדורות, אם רק לא עיקם את מחשבתו ולא הטעה עצמו ברעיונות פתלתלים, שוב לא יתעורר בו כל ספק בדבר מקורה האלוקי של התורה. יסודי אמונה אלו פשוטים הם לכל בר דעת. כל הנדרש הוא אך שידע ולו ידיעה ראשונה במהותה של התורה.

ספר זה הוא בבחינת שער למבקש להיכנס פנימה אל החדר המואר של שלשלת הקבלה והמסורה, ויבוררו בו, גם אם בבחינת בירור ראשוני, שאלות רבות. בחלקי התורה, אופני מסירתם, דרכי לימודה, כיצד פירשוה חז"ל ובאיזה דרכים למדוה, תוקף האמונה מכוח המסורה

הנאמנה ועוד שאלות הנוגעות לקבלה ולמסורה של התורה שבכתב ושבע"פ.

הקורא הנבון ישכיל ויידע כי "משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע..." דור מוסר ודור מקבל, עד דורנו אנו. כפי שכותב הראב"ד בפתיחה לספר הקבלה שלו:

"כי כל דברי רבותינו ז"ל חכמי המשנה והתלמוד כולם מקובלים, חכם גדול וצדיק מפי חכם גדול וצדיק. ראש ישיבה וסייעתו מפי ראש ישיבה וסייעתו מאנשי כנסת הגדולה שקיבלו מהנביאים זכר כולם לברכה. ולעולם חכמי התלמוד וכל שכן חכמי המשנה אפילו דבר קטן לא אמרו מלבם, חוץ מן התקנות שתיקנו בהסכמת כולם כדי לעשות סייג לתורה."

זאת יש לדעת, כי יסוד מוסד בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים, שעל כל המכניס ראשו להלכות דעות לשים נגד עיניו תמיד כי הידיעה במה אנו מחויבים להאמין, והסיבה התבונית הפשוטה לכל בר דעת לאמונה זו, הן אילנות גבוהים ששורשיהם נטועים עמוק בקרקע המסורה הנאמנה דור אחר דור. רבים טועים לחשוב שכיוון שמדובר ביסודות האמונה, הרי שבהם, בשונה מהלכות טריפה, נידה ושבת, המחשבה חופשית, כתוצאה מטעות זו הם מכניסים למיטת הסדום של דעתם הקטנה את חכמת התורה הקדושה, והיכן שרחבה היא מדעתם קוצצים הם את ראשה, רגליה וידיה.

והנה בחסדו של הבורא יתברך ויתעלה על כל תהילה זכיתי להיות מהגולים למקום תורה, לעיר המקלט, מבצר האמונה ובנין התורה, אשר כל המבקש דעת ה' ותורתו ינוס שמה, הישיבה הקדושה ישיבת 'חכמי ירושלים'. מעל לשלוש עשרה שנים זוכה אני לחסות בצל קורתה כתף

**כתב מרן רבן של ישראל
רבינו ברוך בער ליבוביץ' זצוקללה"ה
בעל ה'ברכת שמואל':**

בא חבקוק והעמידן על אחת - 'וצדיק באמונתו יחיה'. והביאור, דעיקר נצחון היצר הרע הוא ממקום מלחמתו, כמו בכיבוש מבצר, שלא נקרא כיבוש רק בכובש מבצר ולא ע"י כבישת העיר, דמה בכך שכבש העיר, הא השונא אורב לו מבחוץ, כן נמי בכיבוש היצר הרע, ובעוונותינו הרבים בזמן הזה העיקר מלחמתו באמונה, הרחמן הוא יצילנו מכל עוון ופשע ויסלח לנו על כל מכשול וצרה, אמן.

חלק א

תורה שבכתב ותורה שבעל-פה

משה רבינו ע"ה קיבל בנבואה באספקלריא המאירה, את כל התורה כולה - שבכתב ושבעל-פה² - מהקב"ה בהר סיני.

כפי שכותב הרמב"ן בהקדמתו לפירוש התורה:

"היה נכון שיכתוב בתחלת ספר בראשית 'וידבר אלהים אל משה את כל הדברים האלה לאמר'. אבל היה הענין להכתב סתם מפני שלא כתב משה רבינו התורה כמדבר בעד עצמו כנביאים שמזכירים עצמם, כמו שנאמר ביחזקאל תמיד 'ויהי דבר ה' אלי בן אדם'. וכמו שנאמר בירמיה 'ויהי דבר ה' אלי לאמר'. אבל משה רבינו כתב תולדות כל הדורות הראשונים ויחוס עצמו ותולדותיו ומקריו כשלישי המדבר. ולכן יאמר 'וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו' כמדבר בעד שנים אחרים, ומפני שהענין כן, לא נזכר 'משה' בתורה עד שנולד, ונזכר כאילו אחר מספר עליו [...]. והטעם לכתוב התורה בלשון זה, מפני שקדמה לבריאת העולם, אין צריך לומר ללידתו של משה רבינו כמו שבא לנו בקבלה שהיתה כתובה באש שחורה על גבי אש לבנה. הנה משה כסופר המעתיק מספר קדמון וכותב, ולכן כתב סתם, אבל זה אמת וברור הוא שכל התורה מתחילת ספר בראשית עד 'לעיני כל ישראל' נאמרה מפיו של הקדוש ברוך הוא לאזניו של משה, כענין שאמר להלן

---

2 עיין של"ה, 'תולדות אדם', בית חכמה (תניינא), קצב.

(ירמיה ל"ו) 'מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב'."

הגמרא במסכת גיטין (ס:) אומרת:

"דרש רבי יהודה בר נחמני מתורגמניה דרבי שמעון בן לקיש כתיב 'כתוב לך את הדברים האלה' וכתוב 'כי ע"פ הדברים האלה', הא כיצד, דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומן על פה, דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומן בכתב, דבי רבי ישמעאל תנא 'אלה' אלה אתה כותב, ואי אתה כותב הלכות. א"ר יוחנן: לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה, שנאמר: 'כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל'."

אנחנו למדים מהגמרא שיש ל"מסורה" של התורה אשר נמסרה מהקב"ה למשה רבינו על הר סיני שני היבטים: האחד, התורה הכתובה, שתיקרא להלן "תורה שבכתב". והשני, החוקים שבעל פה אשר משה רבינו קיבל ישירות מהקב"ה על הר סיני, מה שיקרא להלן – "תורה שבעל-פה".³

לחלק מהתורה דין "תורה שבכתב" ולחלק דין "תורה שבעל-פה", ומה שדינו תורה שבכתב אי אפשר לאומרו ע"פ, ומה שדינו תורה שבעל-פה אי אפשר לאמרו בכתב.

בגמרא במסכת ברכות (ה.) כתוב:

"ואמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש: מאי דכתיב 'ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה אשר

---

3 'תורה ולוגיקה' פרק 22.

כתבתי להורותם, לוחות - אלו עשרת הדברות, תורה - זה מקרא, והמצוה - זו משנה, אשר כתבתי - אלו נביאים וכתובים, להורותם - זה גמרא; מלמד שכולם נתנו למשה מסיני".

תורה, זו תורה שבכתב, ומצוה זה פירושה. וציוונו לעשות התורה על פי המצוה. ומצוה זו היא הנקראת תורה שבעל-פה, והגמרא היא סברת טעמי המשניות שממנו יוצאה הוראה⁴.

כפי שכותב הרמב"ם בהקדמה ליד החזקה:

"כל המצוות שניתנו לו למשה בסיני בפירושן ניתנו. שנאמר 'ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה'. תורה זו תורה שבכתב. והמצוה זו פירושה. וצונו לעשות התורה על פי המצוה. ומצוה זו היא הנקראת תורה שבעל פה. כל התורה כתבה משה רבינו קודם שימות בכתב ידו. ונתן ספר לכל שבט ושבט וספר אחד נתנהו בארון לעד. שנאמר 'לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו וגו'. והמצוה שהיא פירוש התורה לא כתבה אלא צוה בה לזקנים וליהושע ולשאר כל ישראל. שנאמר 'את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרו לעשות' וגו'. ומפני זה נקראת תורה שבעל פה. אף על פי שלא נכתבה תורה שבעל פה למדה משה רבינו כולה בבית דינו לשבעים זקנים. ואלעזר ופנחס ויהושע שלשתן קבלו ממשה. וליהושע שהוא תלמידו של משה רבינו מסר תורה שבעל פה וצוהו עליה. וכן יהושע כל ימי חייו למד על פה. וזקנים רבים קבלו מיהושע".

4 רש"י ברכות ה. ד"ה 'זה גמרא'.

כל מה שבכלל תורה שבכתב ושבעל-פה ניתן למשה רבינו ע"ה בסיני, יחדיו ניתנה למשה מערכת מאוחדת, תורה אחת מן השמיים.

התורה הקדושה הינה מערכת אחת, תורה אחת, אלא שיש חילוק באופני המסירה של חלקי התורה, חלוקה זו הינה האופן המושלם בו ניתן למסור את התורה האלוקית, והיא המבטיחה את שלימות מסירתה מדור לדור ואת היכולת של בני ישראל ללומדה ולקיים את מצוותיה.⁵

ההכרח בתורה שבעל-פה

הקב"ה מצווה את עם ישראל⁶:

"את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם אני ה' אלהיכם. ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני ה'".

התורה היא תורת חיים, והיא ניתנה לבני אדם לקיימה לשמרה ולעשותה בעולם הזה.

בספר דברים (פרק ל) כתוב:

"ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע. אשר אנכי מצוך היום לאהבה את ה' אלהיך ללכת בדרכיו ולשמר מצותיו וחקתיו ומשפטיו וחיית ורבית וברכך ה' אלהיך בארץ אשר אתה בא שמה לרשתה. ואם יפנה לבבך ולא תשמע ונדחת והשתחית לאלהים אחרים ועבדתם. הגדתי לכם היום כי אבד תאבדון לא תאריכן ימים על האדמה אשר

5 להרחבה בעניין, עיין 'תורה ולוגיקה', פרק 22.

6 ויקרא פרק יח.

אתה עבר את הירדן לבא שמה לרשתה. העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך. לאהבה את ה' אלהיך לשמע בקלו ולדבקה בו כי הוא חיך וארך ימך לשבת על האדמה אשר נשבע ה' לאבתך לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם".

הקב"ה אשר ברא את האדם בעל בחירה חופשית⁷ נותן לפני בני ישראל שתי אפשרויות: החיים והטוב לעומת המוות והרע, ומצווה עליהם: ובחרת בחיים!

אם הקב"ה מצווה אותנו לבחור בחיים וללכת בדרכיו, לשמור מצותיו, וחקתיו ומשפטיו, בהכרח שהדרכים, המצוות, החוקים והמשפטים הללו יהיו נתונים כך שכל יהודי בכל זמן יוכלו לדעת אותם ואת גדרם המדויק.

והנה, אילו הייתה ניתנת רק התורה שבכתב, היא הייתה נותרת סתומה וחתומה, לא היינו יכולים לדעת מהן מצוות הבורא ולא היינו יכולים לחיות חיים על פי תורה, יתירה מכך לא היינו יכולים לקיים את ציווי הקב"ה: "ובחרת בחיים". הקב"ה איננו מטעה את בריותיו ואיננו מכשיל אותם. לכן, קיומה של תורה שבעל-פה כחלק מהתורה כולה וכפירוש לתורה שבכתב זו עובדה הכרחית, מכיוון שמבלעדי התורה שבעל-פה אין פשר לתורה שבכתב.

⁷ רבינו בחיי על פסוק זה מפרש:

"ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב. מכאן שהרשות נתונה לו לאדם והבחירה בידו לעשות טוב או רע, שאם לא כן לא היה מקום לתורה והיה העונש והשכר בטל. וטעם "את החיים ואת הטוב" בקיום התורה. "ואת המוות ואת הרע" אם לא יקיימוה".